

О.К. Костюхіна,*студентка Міжнародного гуманітарного університету,**м. Одеса, Україна**Керівник: кандидат економічних наук,**доцент Л.І. Гладченко***ДОЦІЛЬНІСТЬ ВВЕДЕННЯ ПОДАТКУ НА ІМПОРТ**

Україна потерпає від гострих зовнішніх і внутрішніх боргових проблем, які є причинами погіршення стану платіжного балансу. Дефіцит платіжного балансу, що зберігається вже довгий час, в свою чергу обумовлен від'ємним сальдом зовнішньої торгівлі. Динаміку зведеного зовнішньоторговельного балансу України з 2008 по 2013 роки характеризують показники експорту та імпорту, які графічно подані на рисунку 1 [5].

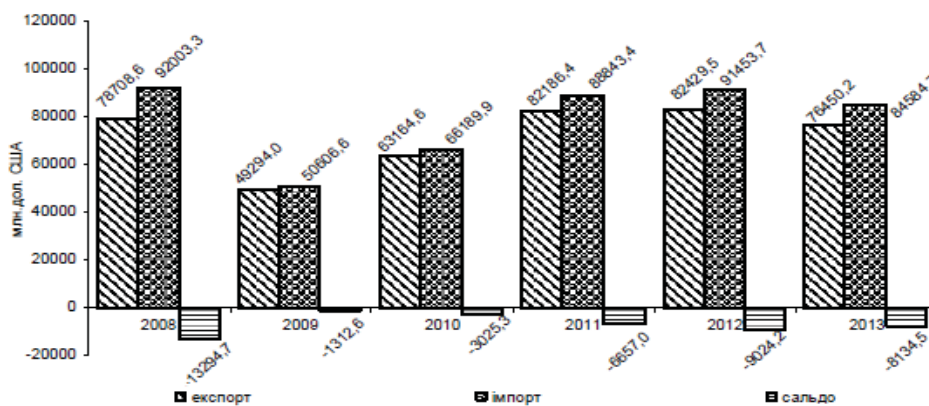

Рис. 1. Динаміка зведеного зовнішньоторговельного балансу України

Проаналізувавши значення сальдо торговельного балансу треба констатувати, що на протязі всього періоду, що досліджується, зберігається негативне його значення. Тобто це означає, що в Україні простежується дисбаланс між імпортом та експортом товарів і послуг. Інакше кажучи, міжнародні витрати перевищують міжнародні доходи і цей розрив фінансується врешті решт за рахунок іноземних кредитів.

Рекордним дефіцит зовнішньоторговельного балансу України був у 2008 році, коли загальне від'ємне сальдо склало 13,29 млрд дол. У 2009 р., в умовах економічної кризи, відбулося зниження від'ємного сальдо торгівлі товарами, що пояснюється швидшим зменшенням імпорту. Після кризових тенденцій 2009 р. у 2010–2012 рр. спостерігалась тенденція зростання обсягів імпорту та експорту. Між тим, відновлення економічного зростання супроводжувалося відновленням прискореного приросту імпорту і нарощуванням дефіциту балансу.

У 2013 році продовжилось погіршення показників зовнішньої торгівлі України. Так, експорт товарів за 2013 рік порівняно з 2012 р. скоротився на 6 млрд дол. США. У цьому періоді також скоротилися і обсяги імпорту товарів. Проте сальдо торговельного балансу було все одно не на користь експорту, тому що темпи зниження експорту випередили в темпи зниження імпорту.

Розглядаючи же зовнішньоекономічні відносини у наступних 2014–2015 роках треба зазначити поглиблення тенденції скорочення експорту – майже до 63,8 млрд. дол. США. Таке становище зумовлено насамперед погіршенням торговельних відносин із Росією та руйнуванням транспортної інфраструктури на сході держави. Зменшення імпорту до 60 млрд. дол. США, було обумовлено скороченням внутрішнього попиту [2].

Востаннє позитивне сальдо зовнішньої торгівлі в Україні у розмірі 1,3 млрд доларів було зафіксоване за підсумками 2005 року, після чого річний зовнішньоторговельний баланс залишався дефіцитним аж до 2014 року. Вже за підсумками 2014 р. склалося позитивне сальдо зовнішньоторговельного балансу України - 3,884 млрд доларів, на фоні дефіцитного сальдо 8,1 млрд доларів за 2013 рік.

Більш аналітичним інструментарієм дослідження вважається коефіцієнт покриття експортом імпорту, який розраховано з 2000 по 2014 роки і подано на рисунку 2.

Якщо торговельний баланс має позитивне сальдо, то коефіцієнт покриття експортом імпорту, який визначається відношенням обсягів першого до другого показника, буде більшим за одиницю, то для від'ємного сальдо – даний коефіцієнт буде меншим за одиницю. Починаючи з 2006 року, відмічається чітке перевищення імпорту над експортом, що обумовило значення коефіцієнтів менших за одиницю, а у 2013 році цей коефіцієнт досяг свого історичного мінімуму – 0,8464 (рис. 2).

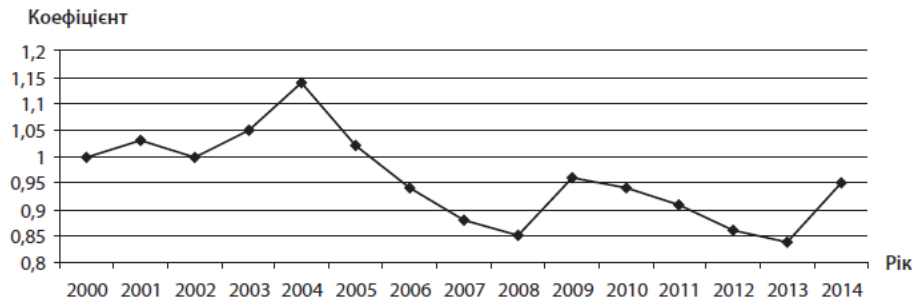

Рис.2. Динаміка коефіцієнта покриття експортом імпорту

Для реалізації механізму щодо покращення співвідношення експорту та імпорту Комітет Верховної Ради України з питань податкової та митної політики розглянув проект Закону України «Про заходи щодо стабілізації платіжного балансу України відповідно до статті XII Генеральної угоди про тарифи й торгівлю 1994 року».

Уведення імпортного збору, тимчасово, строком на 12 місяців, Комітет Верховної Ради України обґрунтував зростанням проблем із платіжним балансом. Мета законопроекту полягає в необхідності оперативного реагування на поточне негативне сальдо платіжного балансу України. При цьому «Нарахування додаткового імпортного збору здійснюватиметься незалежно від нарахування інших податків і зборів, які справляються під час ввезення на митну територію України товарів», – йдеться у документі [1].

Додатковий імпортний збір повинен справлятися з товарів, що ввозяться на митну територію України у митному режимі імпорту, незалежно від країни походження цих товарів та укладених Україною угод (договорів) про вільну торгівлю. Не справлятиметься податок на імпорту при ввезенні життєво необхідних товарів, а саме: природний газ, паливо для АЕС, нафта, нафтопродукти, банкноти та банківські метали, гуманітарна допомога, товари, що звільнюються від сплати ввізного мита відповідно до міждержавних домовленостей, крім вільної торгівлі.

Згідно з урядовими розрахунками, впровадження таких додаткових зборів на імпорту товарів в Україну забезпечить у 2015 р. надходження до державного бюджету в обсязі 17 млрд грн. Утім практичне запровадження додаткових зборів на імпорту товарів, як повідомляється в ЗМІ, може відбутися лише після консультацій з міжнародними організаціями. Ідеться, зокрема, про Світову організацію торгівлі (СОТ), Міжнародний валютний фонд і Європейський Союз.

На думку деяких експертів, впровадження зазначених мит на імпорту суперечило б положенням Угоди про асоціацію між Україною і ЄС, тому слід було б очікувати відповідної негативної реакції з боку європейців. Однак, за повідомленнями деяких вітчизняних ЗМІ, Європейська комісія на консультаціях з Україною не стала висувати вимог щодо скасування імпортних мит і не розглядає можливості скасування преференційного режиму в торгівлі з Україною.

Однак, за інформацією з дипломатичних джерел, така згода напевно буде отримана за умови, якщо Україна не матиме претензій з боку Світової організації торгівлі та МВФ. Саме відповідний комітет СОТ (що опікується питаннями платіжного балансу країн-членів СОТ), на думку європейців, міг би бути «кращим майданчиком для консультацій про впровадження мит» [3].

Таким чином, поки отримання згоди міжнародних організацій на запровадження Україною згаданих мит на імпорту товарів є вірогідним, але остаточно неузгодженим. Не виключено також, що в процесі узгодження впровадження мит на імпорту у відповідні документи доведеться вносити певні корективи. Крім того, поки не можна остаточно визначити, коли саме, навіть за позитивного рішення СОТ і МВФ, буде остаточно встановлена дата впровадження додаткових мит на імпорту товарів.

З суто технічної точки зору, ми можемо підвищити свої тарифи, тому що будь-яка країна, яка є членом СОТ, може запровадити заходи для збалансування платіжного балансу, особливо коли валютні резерви країни дуже низькі.

Тож, інше питання – чи це правильне рішення у правильний час. Ідея цього кроку – здійснити тиск на імпорт, але імпорт і так падає через девальвацію, що було показано на початку статті. Таким чином, можуть з'явитися проблеми з імпортом товарів, які Україна не може виробити сама, але які вкрай необхідні для населення та економіки.

Нарешті, можна не сумніватися, що із запровадженням додаткового мита на імпорт товарів в свою чергу додатковий імпульс отримає контрабанда, боротьба з якою, крім відповідних організаційних заходів, потребуватиме найімовірніше й певних додаткових коштів. Чому уряд не прораховує ризики – питання риторичне. Можливо, тому, що справа взагалі не в платіжному балансі.

На думку багатьох експертів, Кабінет міністрів України ставить перед собою мету не так вирівняти платіжний баланс, як зібрати гроші в бюджет. Згідно з урядовими розрахунками, впровадження таких мит на імпорт товарів в Україну забезпечить у 2015 р. надходження до державного бюджету в обсязі 17 млрд грн. В результаті, через специфіку розрахунків Мінфіну замість прибутку держава може отримати ще одну 20-мільярдну дірку в бюджеті.

Фактичні надходження від ввізних мит 2014-го становили 12,3 млрд грн (при плані в 15,7 млрд) проти 13,2 млрд 2013-го. У 2015 р. Мінфін хоче зібрати 33,6 млрд грн, тобто втричі (!) більше від фактичних надходжень 2014-го. Справді, якщо до 15,7 млрд арифметично додати 17,6 млрд, виходять ті самі 33 млрд із бюджету-2015. Щоправда, 15,7 млрд – це план 2014 р., який не було виконано. Причин цього було чимало, але основні – це дефіцит валюти, зниження попиту та корупція на митниці, яка вже стала легендарною. Вочевидь, усі три причини вже усунуто, інакше незрозуміло, на чому ґрунтуються урядові розрахунки [4].

На нашу думку, пріоритетами забезпечення зовнішньої стійкості національної економіки має стати забезпечення сприятливого макроекономічного середовища для стимулювання процесів імпортозаміщення, що передбачає наявність стабільного попиту всередині країни.

Тільки за умов прогнозованості попиту у майбутніх періодах суб'єкти господарювання прийматимуть рішення щодо доцільності інвестування у процеси імпортозаміщення та братимуть на себе відповідні ризики. Різке зростання внутрішнього попиту призводить до швидкого випереджаючого зростання імпорту через відсутність необхідних виробничих потужностей, а його різке скорочення пов'язане із значними ризиками для інвесторів щодо окупності їх проектів.

У зв'язку з цим першочерговим завданням уряду щодо формування сприятливих умов для процесів імпортозаміщення є підтримка стабільно зростаючої динаміки вітчизняного виробника та виробництво стратегічних товарів в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про заходи щодо стабілізації платіжного балансу України відповідно до статті XII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року : Закон України від 28 грудня 2014 р. № 73-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/73-19>
2. Платіжний баланс України 2014–2015 рр. // Національний банк України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua
3. Бюлетень Представництва Європейського союзу в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://euukrainecoop.net/2015/03/02/eutrade/>
4. Висновки щодо виконання державного бюджету [Електронний ресурс] / Рахункова палата України. – Режим доступу: <http://www.acrada.gov.ua/control/-main/uk/publish/-category/16743264>
5. Динаміка зведеного зовнішньоторговельного балансу України (2008–2013 роки) // Державний комітет статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2008/zddseip/dseip2013-u.htm>